

Správné a nesprávné bádání o duchovním světě

Chaotické sny a projasněný snový život

- *Ztráta půdy pod nohama při vstupu do duchovních světů*
- *Teosofické bádání v měsíční sféře · Překonání hranice měsíční sféry · Médium a somnambul: opuštění těla*
  - *„Psychické bádání“ * Anthropolofie a umění: most mezi duchem a hmotou · Iniciované lékařství*

Viděli jste, že jsme v těchto úvahách vycházeli z probádání jednoho stavu v dnešním obvyklém životě, z probádání snového života, dále že jsme odsud mohli proniknout k pojednání o dalších stavech vědomí lidské duše, která je schopná vnikat do jiných světů, než je svět, který prožíváme mezi narozením a smrtí. Viděli jste, že jsme dospěli až k mediálnímu vědomí, které člověka uvádí, mohl bych také říci, do somnambulního* stavu; neboť mediální stav je vždycky stavem somnambulním. Nuže, oba druhy prožívání, tedy snový život a prožívání somnambulní, jsou vnitřními stavy duše, které se ve svém správném způsobu vyskytují veskrze i v normálním životě a které pouze, jsou-li zesíleny, vedou buďto na správnou, nebo na nesprávnou cestu.

somnambulní stav

Podívejme se dnes ještě jednou blíže na snový život. Viděli jsme, že člověk obvyklého vědomí prožívá sny, když se z bdělého stavu přesouvá do stavu spánku a v jeho astrálním těle dochvívá to, co prodělává ve svém éterném a fyzickém těle během bdělého stavu. Pak se dostaví ony chaotické, byť nádherné snové zážitky, jejichž správný výklad je nicméně možný jen pro zasvěcence, protože toho, kdo neproniká hlouběji do podstaty duchovního světa, ve svém obvyklém chaotickém stavu matou.

chaotické sny

---

* Somnambulismus = náměsíčnost; somnambul = člověk trpící somnambulismem. (Pozn. překl.)

*vědomý
snový život*

Viděli jsme však také, že pomocí meditativních a koncentračních cvičení je toto předitivo snového života protkáváno skutečným vyšším vědomím. Musíte si tedy představit člověka uvedeného do nádherného chaotického světa snů, ovšem tento snový život je prostoupený vědomím, takže si ho uvědomuje stejně a je v něm v realitě stejně, jako je v ní v obvyklém životě. Pak pohlíží do jiného světa, totiž do světa, který jsem vám uvedl a ve kterém lze doprovázet mrtvé ještě po jejich smrti. A člověk se cítí jako rozprostřený ve světě mnohem reálnějším, než je ten, v němž se v současnosti nachází. Otázka ovšem zní takto: Do jakého světa se tu vlastně dostáváme? I o tom jsem již mluvil. Nyní bych

se této věci chtěl ještě jednou dotknout z jiného hlediska.

*učitelé
lidstva a
měsíční
bytosti* S pozemskými lidmi žili kdysi, jak jsem říkal, velcí učitelé lidstva, kteří nebyli ve fyzických tělech, ale jen v jemných éterných tělech, kteří se ovšem mohli vtělit ve vzduchu a kteří cestou inspirace učili lidi a založili na Zemi prapůvodní kulturu. Podíváme-li se s náležitým stavem vědomí zpět do dávných dob, spatříme tyto velké duchovní praučitele lidstva, jak putují mezi lidmi. Tito velcí učitelé lidstva se stáhli na Měsíc, dnes je lze najít jen v měsíční sféře; z všelijakých bytostí, které nikdy nepřišly na Zemi, si zde udělali své služebníky, žijí mezi takovými elementárními bytostmi a působí na člověka zejména tehdy, když projde branou smrti; vysvětlují mu, jak se má chovat podle své karmy. S těmito bytostmi máme také co dělat tehdy, chceme-li zprvu proniknout do duchovního světa. Tak jak můžeme pozemský život uskutečňovat jen s lidmi, ve společnosti, v sociálním soužití s lidmi, můžeme i život ve vyšším poznání uskutečňovat jen spolu s jinými bytostmi. A s těmito bytostmi, s těmito měsíčními bytostmi, které vznikly, abych tak řekl, z bytostí Země, z oněch praučitelů lidstva, a s bytostmi, jež si ony učinily svými služebníky, probádáváme duchovní svět sousedící s naším světem.

*projasněný
snový stav* V tomto světě vždycky nalezneme také záchytné body k tomu, abychom poznali dřívější inkarnace lidí, abychom se vrátili do dřívějších dob Země a vyhledali tam osobnosti, které

žily dříve, s nimiž jsme byli buď karmicky spojeni, nebo taky nebyli. Jako příklad jsem vám při tom uvedl, jak se člověk zvolna dostává do spojení s takovými pozemskými bytostmi, které dnes nejsou na Zemi vtěleny, s Brunetto Latinim, s Dantem, s Alanem ab Insulis a dalšími osobnostmi, tím, že dále pokračuje v tomto stavu vědomí. Tento stav vědomí je tedy zjasněním, prosvětlením snového stavu. Snový stav je takřikajíc rudimentem obvyklého života pro tento stav. Jaký je tedy rozdíl mezi člověkem v obvyklém vědomí a zasvěcencem? Tento rozdíl si můžete uvědomit velmi snadno.

Když člověk obvykle spí, má v posteli své fyzické a *rozdíl snění* éterné tělo; svým astrálním tělem a svým Já je mimo fyzické a *prožívání* a éterné tělo. Ve snu ovšem prožívá jen Já. Děje, které jsou ve *zasvěcence* snu prožívány, se sice nacházejí v astrálním těle, které je ještě mimo fyzické a éterné tělo, avšak prožívat může pro obvyklé vědomí ve snu jen Já. U zasvěcence prožívá Já a především astrální tělo. Rozdíl mezi obvyklým snícím člověkem a zasvěcencem je tedy ten, že obvyklý snící člověk, je-li mimo své fyzické a éterné tělo, prožívá jen svým Já; zasvěcenec prožívá i svým astrálním tělem.

Ovšem tento druh vnímání byl především již v *ztráta půdy* dávných mystériích silně rozvinut k probádání *pod nohama* nadsmyslových světů. Pak byl rudimentárně, dekadentně dále rozvíjen v období středověku a novější doby, až se v nejnovější době více méně vytratil. Jednotliví lidé vždycky díky tomu, že nějakým způsobem, ať už duchovní cestou, ať už tradicí, obdrželi od dávných učitelů v mystériích zprávu o tom, jak obvyklý snový život projasnit vědomím, jednotliví lidé tedy díky tomu vždycky měli možnost vnikat do světů, do nichž lze tímto způsobem vniknout. Člověku pokaždé hrozí nebezpečí, chce-li do těchto světů vniknout. V těchto světech má totiž zasvěcenec například okamžitě pocit - když se imaginativním poznáním vnoří do toho, co je jinak vyplněno sny - že ztrácí svět, že svým vědomím se takřikajíc ztrácí v prázdnu. Má pokaždé pocit, že ztrácí pevnou půdu pod nohama, že ztrácí váhu, tíži. Cítí, jak se vnitřně stává

lehkým, jak je bez své vůle vynášen do duchovních dálav světa,

jak může snadno ztratit vládu nad sebou, protože se ztrácí veškerá tíže, veškerá váha.

jak odstranit Aby tomu tak nebylo, k tomu jsou zde cvičení, která jsou popsána v mé knize „Jak dosáhnout poznání vyšších světů“.

toto nebezpečí Kdo se těmto cvičením správným způsobem oddá, ten zjistí, že se stává duševně okřídlenou bytostí, která, když se vytratí tíže, když se vytratí váha, může do jisté míry používat duševní křídla. To je však právě ten povážlivý stav, když jako zasvěcenec ztratím takřkajíc svá chodidla a ještě nemám křídla, když ztratím fyzická a éterná chodidla a ještě nemám astrální a jáská křídla. Rozumíte, když obrazně vyjádřím, co tím je míněno. Ale tak tomu je. Při pečlivém vrůstání do světa, do kterého vstupujeme oněmi cvičeními, je samozřejmě každé nebezpečí odstraněno, žádné nebezpečí nemůže nastat. Člověk může do tohoto světa zvolna vrůstat stejně, jako svým fyzickým a éterným tělem vrůstá do obvyklého fyzického světa.

snění aury To je však zároveň stav, v němž se na základě přirozených poměrů více méně nacházelo prapůvodní lidstvo. My tohoto stavu musíme dosahovat cvičeními. Prapůvodní lidstvo mělo přirozené vlohy, díky nimž bylo vždycky ve stavu, který nepředstavuje naše bdění, nýbrž duchovní zření, jak jsem ho popsal u Chaldejců, a ve stavu, který nepředstavuje ani naše snění, nýbrž vnímání v imaginaci. Jeden člověk potkal druhého. Neviděl ho pouze v jeho tělesných konturách, ale snil kolem něho jeho auru. Byla to však skutečná aura, nikoli jen subjektivně vysněná.

imaginování duchovních bytostí A potom, když měl tento dar zřít auru pozemského člověka, který je ve fyzickém těle, měl i jinou schopnost - neboť tyto dvě schopnosti jsou navzájem spojené - totiž schopnost zřít auru duchovní bytosti, která není vtělená ve fyzickém těle. A pak snil postavu této duchovní bytosti. Všimněte si toho rozdílu: Když jste v dávných dobách potkali člověka, pozemského člověka, tak jste ho viděli a kolem něho jste v reálném snu imaginovali jeho auru. Když jste potkali duchovní bytost, andělskou nebo elementární bytost, viděli jste od začátku duchovně auru a k ní jste snili onu postavu.

Tak také malovali pradávni malíři. Jenom se to zatím neví. Pradávní malíři viděli duchovní bytosti, snili k nim postavy a bytosti z hierarchie andělů ještě malovali velmi podobné člověku, archanděly malovali s rozplývajícím se tělem, avšak se zřetelnými křídly a ještě i s hlavou a u archaiů pak malovali jen hlavu, okřídlenou hlavu, protože ji tak snili. Všechny tyto věci byly pro dávné lidi, pralidi zcela přirozené, jako je pro nás dnes přirozené, že u druhého vidíme nos a oči. Dnes, protože se v lidstvu postupně ztratily, musí být znovu získány cvičeními. Ovšem vzhledem k tomu, že to pralidstvu bylo vlastní a že si to bylo možné pomocí cvičení poměrně snadno znovu osvojit, uskutečnila se v této oblasti během času spousta bádání. Svět, kterému takřikajíc vládou měsíční bytosti, byl vždycky s velkou pílí probádáván a zasvěcenci dávných mystérií, kteří v této oblasti správně bádali, hovoří hodně právě o tomto světě, o svých setkáních s mrtvými po smrti, o svém probádání měsíční sféry. A pak udávají perspektivy, jak svět vypadá při pohledu z měsíční sféry.

*bádání v
měsíční
sféře*

Koperník založil svou kopernikánskou soustavu jen na pohledu ze zemské sféry. Starý ptolemaiovský systém není chybný, je pouze založený na pohledu z měsíční sféry, a tehdy je správný. U těchto badatelů je zde ovšem jedna zvláštnost, kterou u nich vždycky najdeme. A to je, že nejdou dále než k této měsíční sféře.

Podívejte, vy všichni dobře víte, že to, co nazýváme Anthroposofickou společností, stálo nejprve v Teosofické společnosti. Teosofická společnost, která je podobnou společností, jakých bylo během doby mnoho, má bohatou literaturu. Když si, vážení přítomní, tuto literaturu přečtete, zjistíte, že je v ní popisován - ať správně, nebo nesprávně, na tom teď nezáleží - svět, o kterém právě mluvím, svět, který probádáváme s měsíčními bytostmi, svět měsíční sféry. A bylo pro mě něco, abych tak řekl, významného, něco, s čím byly zprvu spojeny rušivé elementy, když jsem obdržel pověření působit v Teosofické společnosti. Tyto rušivé elementy spočívaly v tom, že jsem se u všech, kdo stáli v Teosofické společnosti, setkával vlastně jen s bádáním a s

*bádání
teosofů*

literaturou, které se vztahovaly k této měsíční sféře. Je v nich jistě mnoho nesprávného, ale je v nich také mnoho neobyčejně významného, velkolepého, obrovského, zejména ve spisech Blavatské. Jenomže všechno, co se ve spisech Blavatské nachází, je takové, jaké to je, z toho důvodu, že totiž stála ve sféře, kterou jsem právě popsal, a protože byla ve spojení se zasvěcenci, kteří se skromně zdržovali v této měsíční sféře. Inu, mohu vám říci, že jsem nejednoho takového zasvěcence poznal, poznal jsem, jak takoví duchové pronikají do měsíční sféry a jak ztratí zájem, chce-li se člověk dostat dál.

závoj za měsíční sférou Když jsem tedy - stalo se to v letech 1906 až 1909 - ve své knize *Tajná věda v nástinu* popsal Zemi v její dřívější inkorporaci Měsíce, v její dřívější inkorporaci Slunce, v její dřívější inkorporaci Saturnu [přednášející kreslí], pak zjistíte, že jsem se u měsíční inkorporace nezastavil, ale že jsem šel dál, zpátky až k Saturnu; zatímco všichni ti zasvěcenci, kteří o těchto věcech mluvili, se zastavili mezi Měsícem a Sluncem a vlastně se vrátili jen k měsíční sféře. Ztratili zájem, někdy dokonce zneklidněli, když se setkali s požadavkem, aby pronikali dál. To nejde, řekli, tady se člověk dostane na hranici, kde se nachází závoj, a přes ten se nedá dostat.

Bylo samozřejmě neobyčejně důležité a také zajímavé vidět, čím to je. Podívejte, je to tím, že takoví zasvěcenci - když je člověk dobře poznal, brzy si toho všiml - měli odpor, antipatii vůči poznání takových představových forem, které se vztahují k novější přírodní vědě. Pokud jste těmto zasvěcencům předložili představy, jaké žijí v darwinismu, haeckelismu a tak dále, mohli jste dokonce udělat zkušenost, že jste vzbudili jejich rozhořčení, že to považovali za dětinské, neohrabané od moderního člověka a nechtěli se tím zabývat. Když jste jim předložili Goethovy představy, nebyli zpočátku tak rozhořčení, nicméně se jim zdálo, že se také vyjadřuje tak, jak se vyjadřuje přírodovědec novější doby. A pak tu věc také odhodili.

překonání hranice: Zkrátka, s těmito představami tyto zasvěcence vůbec nemůžete oslovit. A teprve když jsem v oněch letech 1906 až 1909 moderní přírodovědecké představy prostě impregnoval Saturn

do duše, abych je přinesl do oblasti, kde jinak sídlí

imaginace, bylo možné proniknout ke Slunci a k Saturnu. Nepoužil jsem tedy tyto přírodovědecké poznatky k tomu, abych jimi poznával tak, jak poznávali Haeckel nebo Huxley, nýbrž použil jsem je jako vnitřní aktivitu, abych se dostal přes toto ohrazení, kterému podlehl zasvěcenci v době, kdy novější přírodovědecký způsob myšlení dosud neexistoval, a člověk se proto dostal do vyššího vědomí jen vnitřní impregnací snového světa imaginacemi. Sepsáním mé *Tajné vědy* byl tedy učiněn pokus vzít vnitřně zcela vědomý svět představ, který se jinak vztahuje jen k předmětům vnější přírody, a impregnovat jím imaginativní svět. Z toho pak vzešla možnost proniknout do celého řetězce: Saturn, Slunce, Měsíc. A člověk pak dospěl k možnosti probádat na Zemi to, co měli i dávní zasvěcenci.

Vyprávím vám tuto cestu poznání proto, abyste viděli, jak *objektivní* takové věci probíhají. Možná si řeknete, že je to něco osobního. V *cesta* tomto případě je však to osobní skutečně zcela objektivní. A *poznání* pokud někdo něco pohaněl na mé *Tajné vědě*, pak to bylo to, že je napsaná jako učebnice matematiky, že jsem se pokusil nevnést tam nic subjektivního, ale že jsem celý tento pochod, jak ho teď vyprávím, popsal s matematickou chladností. On je ale takový. Vznikl tím, že způsob myšlení, který tu je počínaje Koperníkem, Galileiem a tak dále a který byl tolik prohlouben Goethem, byl vnesen do stejného rozpoložení duše, jaké jinak máme při imaginaci. Tím bylo možné tuto oblast, která byla zasvěcencům vždy přístupná, donést dále, dále v čase, až k Saturnu. Na tomto příkladu tedy možná vidíte, jak je důležité nepostupovat v těchto věcech mlhavě, nýbrž zcela jasně a vědomě, totiž vnášet vědomí právě tam, kde jinak snadno začíná neuvědomování si. Tak zde tedy máme příklad toho, jak snový život, který jinak uchvacuje jen Já, uchvacuje astrální tělo.

A na otázku, „v čem tedy spočívá rozdíl mezi moderní pří- *rozdíl mezi* rodní vědou a tím, co jsem poskytl ve své knize“, bych chtěl *přírodní a* odpovědět: Tento rozdíl spočívá v tom, že moderní myslitel *„Tajnou* zabývající se přírodou se může obracet jen na Já a okamžitě se *vědou“* dostává do snění, jakmile z Já vystoupí, zatímco já jsem

mohl říci astrálnímu tělu, jaké představy mají přírodovědci; tím mohlo astrální tělo proniknout do světů, které jsem měl popsat. To je cesta, kterou lze zcela exaktně popsat a která vám jako příklad, jako exemplum možná mnohem přesněji než cokoli jiného ukáže, jaké jsou správné cesty oproti cestám nesprávným.

***

*snící člověk
a médium* Nuže, stav polárně protikladný oproti stavu snu je stav somnambulismu nebo mediumismu. Snící člověk žije zcela ve svém Já a astrálním těle; i když nemá v astrálním těle žádné vědomé vjemy, přesto v něm žije. Snící člověk žije zcela ve svém Já a ve svém astrálním těle, mimo své fyzické a éterné tělo. Je tedy ponořený do své vlastní bytosti, a protože vlastní bytost souvisí se světy, je prostřednictvím své vlastní bytosti ponořen i do světů [a tím do jisté míry i do fyzického organismu], Snící člověk se tedy noří do své vlastní bytosti, a tím do světa. Právý opak nastává u média a u somnambulního člověka. V somnambulním a mediumistickém stavu je člověk také jenom tehdy, když je svým Já a astrálním tělem venku z fyzického a éterného těla; potom jsou však, jak jsem vám to včera vyložil, Já a astrální tělo prostoupeny cizí bytostí.

*opuštění těla
u média* Tak tu máme médium nebo somnambula s jeho fyzickou bytostí; ovšem mimo fyzické a éterné tělo jsou Já a astrální tělo. Já je zde potlačeno, zotročeno, a astrální tělo také; neboť tady uvnitř sedí jiná bytost, jak jsem to včera popsal. Tím však také nemůže médium správně působit zpět na fyzické a éterné tělo. Neboť i když se například nacházíme ve spánku, v bezesném spánku, působíme zpět na fyzické a éterné tělo. V bdělém stavu pronikáme fyzické a éterné tělo do jisté míry zevnitř, ve stavu spánku je chráníme zvenčí. U somnambulních osob to přestává. Médium nebo somnambul se nemohou starat o své fyzické a éterné tělo. Tato těla jsou takříkajíc opuštěnou oblastí. To je to zvláštní u média nebo u somnambula, že fyzické a éterné tělo jsou opuštěnou oblastí.

Budeme-li studovat člověka, který má pro naši dnešní lidskou současnost normální strukturu duše, budou mít na jeho fyzické a éterné tělo vliv jen síly nerostů a rostlin; nic jiného, jen síly nerostů a rostlin. Kdyby na naše fyzické tělo nepůsobily síly nerostů, tedy i nerostné země, nemohli bychom chodit, pohybovat se; jsou to totiž fyzické síly, které používáme. Do těch smíme vstupovat; to je normální stav. Tyto síly se však nesmí dostat do éterného těla.

Stejně tak je tomu u rostlin. Rostliny smí ještě v jistém smyslu působit na éterné tělo, ne však příliš silně. Avšak síly, které ve zvířatech způsobují pocíťování, a ani síly druhého člověka nesmí působit na fyzické tělo člověka a zejména nesmí působit na jeho éterné tělo. Protože fyzické a éterné tělo jsou u média, u somnambula opuštěné, působí na somnambula, na médium zvířecí a pozemsko-lidské síly. Médium a somnambul jsou sugestivně ovlivňováni.

*sugestivní
ovlivňování
média*

Stejně jako se noří myšlenka ze snu, vynořuje se teď z člověka vůle a noří se do jeho okolí. A somnambulovi nebo médium můžeme vsugerovat, aby šli. Můžeme jim dát bramboru a vsugerovat jim, že to je lahodná hruška a tak dále. Pomocí sugescí máme jako lidé bezprostřední přístup k médiím a somnambulům, co se týče jejich fyzického, a tím i éterného těla. A somnambul a médium nesou v sobě ve svém éterném těle své fyzické okolí, které v sobě mají nést jen ve svém fyzickém těle, jak je tomu u normálního člověka. Normální člověk je tak snově oddán vnitřnímu duchovnímu světu. Naproti tomu somnambul nebo médium jsou oddáni vnějšímu přírodnímu světu.

Ovšem být mediálním, být somnambulním je normální stav, pokud se tedy jedná o stav normální; že totiž jdeme, že uchopujeme, že vůbec můžeme něco dělat v prostoru, to je u každého člověka magicko-somnambulní pochod. Ale nesmí se to dostat do éterného těla, musí to zůstat v těle fyzickém. Normální prostě přechází v abnormální. Podívejte, tak je vlastně snící člověk zcela uvnitř sebe samého, zatímco médium a somnambul jsou zcela mimo sebe, a my tak máme v médiu a v somnambulovi před sebou fyzické a éterné tělo člověka

*médium a
somniaambul
jako automaty*

do jisté míry jako automaty, a můžeme na ně působit, protože se o ně vlastní Já a vlastní astrální tělo nestarají. A stejně jako se u snícího člověka vytváří spojení s vnitřním duchovním světem, vytváří se u somnambula a u média spojení s vnějším přírodním světem, se světem utváření, se světem vzniku obrazů, se vším, co je názorné, co je prostorové, co je časové.

protiklad snění a somnambulního stavu Ponoříme-li se do světa snů, ponoříme se do beztvorosti, do světa věčné proměny. Pronikneme-li do světa, v němž somnambul uplatňuje pod sugestivním vlivem vůli, pronikne-li tedy do tohoto světa fyzické a éterné tělo, je všechno určené, konturované; s nesmírnou exaktností se vlastně provádí všechno, co se děje vnějším vlivem. Je to svět zcela protikladný oproti světu snícího člověka, je to do jisté míry realizované, vnější, přírodně vytvořené snění, kde se sní v konání, zatímco jinak se sní jen ve vnitřním prožívání. Tento protiklad je ovšem významný a nanejvýš zajímavý také tehdy, studujeme-li ho z hlediska zasvěcenec. Zasvěcenec má, jak jsem vám říkal, problémy s tím, když se noří do snového světa, aby ho imagi- nativně prostoupil; má problémy, protože má pocit, že ztrácí tíži, že ztrácí váhu, že se ztrácí všechny věci vnějšího světa, které mu dávají pevnou půdu pod nohama.

hrozba ztráty vědomí Když se zasvěcenec vžije - a musí se vědomě vžít, musí rozvinout vědomí pro to, aby vyšel do světa tak, jak do něj nevědomě vychází somnambul - potom má pocit, že může každým okamžikem upadnout do bezvědomí, že může ztratit vědomí. To je ten případ, kdy má člověk ustavičně možnost ztratit vědomí. Člověk má vždycky nutnost pevně se vnitřně držet, vnitřně zatínat, jen aby neztratil vědomí.

„zatnutí“ v duchovním světě Řekl bych to takto: Pohybuji-li se v tomto světě, pak se jako zasvěcenec musím v tomto světě pohybovat tak rozumně, jak se v našem světě jinak pohybují jen rozumní, slušní lidé. Řekl bych, že na zasvěcenec nesmí být vidět, že zatímco prochází mezi lidmi a zvířaty a kameny, je zároveň v duchovním světě, v němž stojí s plným vědomím. Kdyby se totiž jen na okamžik domníval, že nemá chodidla, ale že si tímto světem létá, pak by se velmi, velmi

snadno dostal do všelijakých manýrů,
čímž se by se ostatním lidem jevil jako podivín. Řekli by: Co je to
jenom za blázna! - To se může stát, když se vnitřně pevně nedrží,
když vnitřně nezatne, aby si udržel plné vědomí při průchodu
duchovním světem, který tu je všude, tak jako tu všude je svět
fyzicko-smyslový.

Vidíte, tady se otevírá obor, který se nestal doménou Teo-
sofické společnosti, obor, na který se vrhli přírodovědci „vyššího
druhu“ a který se nazývá oborem psychického bádání, psychical
research a tak dále. Je to obor, kde lidé, kteří jinak mají
přírodovědeckou průpravu, kteří toho však v přírodní vědě
mnoho nedokážou, dělají statické záznamy o takových věcech,
dělají pokusy s médii, aby zjistili, jaké to je v duchovním světě. Ve
všelijakých společnostech a z všelijakých hledisek se zde vytváří
obor, kde chce někdo zvenčí vybádat, co se děje, když člověk
nehýbe svými končetinami nebo se nechová svým obvyklým
vědomím, nýbrž vědomím utlumeným nebo zcela vymazaným,
kdy se jiné bytosti zmocnily jeho duše. Pak se zaznamenává, co
dělají jiní lidé, v nichž je vědomí takto utlumené.

*„psychické
bádání“*

Zažili jsme dokonce, že lidé nadšení pro tento druh bádání mě
požádali, abych se jim i se vším, co mám sdělit světu, dal k
dispozici v jejich laboratořích a oni tak mohli zvenčí probádat, co
se tu odehrává, co se tu odehrává v podobě vnitřního světa. Je to
asi tak chytré, jako kdyby někdo přišel a řekl: Matematice
nerozumím ani za mák, nemohu tedy říci, jestli to, co tvrdí
matematik, je správně nebo špatně; ať ale přijde ke mně do mé
psychické laboratoře, já tam s ním udělám pokusy a vyzkouším,
jestli je velkým matematikem.

Tak nějak to je. Poukazuji tím tedy na jednu současnou
doménu, kde i svět somnambulismu, mediumismu chtějí lidé
probádat zvenčí jakousi karikaturou přírodovědecké metody a
vlastně se nechtějí zabývat tím, co je uvnitř. Kdyby se totiž tím, co
je uvnitř, zabývali, viděli by, že v médiu nebo v som- nambulovi
mají před sebou něco vnějšího, že před sebou mají automat
fyzického a éterného těla, a že tedy vlastně vůbec neprobádávají
nic duchovního, ale že to, co chtějí probádat,

*vnější
zkoumání
duchovna*

opustilo to, co mají před sebou. Ovšem do těchto jemnějších zvláštností duchovního světa oni nahlédnout nechtějí. Velmi často nechtějí mít duchovno před sebou prostřednictvím vnitřních zážitků, ale ve vnějším nazírání. Chtějí před sebou mít duchovno ve vnějším viditelném, smyslovém působení.

S tím se někdy setkáváme ještě v jiné podobě. Setkáváme se s tím, stane-li se něco takového, co se později, právě v době, když jsem procházel tady touto cestou, respektive když jsem ji popisoval, dělo v Teosofické společnosti, kde duchovní postavu Krista hledali ve fyzické osobnosti. Bezprostřední duchovno chtěli mít ve vnějším fyzickém světě.

* 2 *

umění Fyzický svět musíme nechat být fyzickým světem a duchovno hledat tam, kde je, ovšem i tam, kde je fyzický svět, avšak ve sférách, které fyzický svět pronikají a které jsou duchovní. Tady se však nachází ještě jiná oblast. A člověk se ve svém zdravém stavu cítí být povolán vytvořit most mezi jednou a druhou oblastí, mezi oblastí vnitřního prožívání a vnějšího nazírání, mezi světem, v němž je abnormálně snící člověk, a světem, v němž je abnormálně médium nebo somnambul. Když oba světy propojíme a vzájemně je oplodníme, vzniká umění. Neboť to, co je vnějším, smyslovým způsobem vnímatelné, je v umění produhovňováno, prostupováno impulzy duchovního světa; to, co je vnímatelné vnitřním, duševním způsobem, je ztvárňováno ve vnějším ztělesnění.

Zatímco se tedy Teosofická společnost zabývala tím, že vnější fyzickou bytost prezentovala jako bytost duchovní, byli jsme v Anthroposofické společnosti nuceni nechat okultní proud vplynout do umění. Vznikla *Mysteria*², vznikla eurytmie³. Bylo vytvořeno umělecké utváření řeči. Všechno, co tu v Anthroposofické společnosti vzniklo, vzniklo z impulzu

---

² Přednášející má podle všeho na mysli *Mysterijní dramata*. (Pozn. překl.)

³ Viz Rudolf Steiner: *Eurytmie jako viditelná mluva*, Fabula, Hranice 2008.

vytvořit most vedoucí z duchovního do fyzického světa, tak aby vědomí působilo ze světa, do kterého chaoticky vstupuje snící člověk, do světa, do kterého chaoticky vstupuje somnambul nebo médium. V umění je obojí vědomě propojováno.

A jednou to lidé uvidí. Jednou poznají, co se má na mysli, má-li být například umělecké utváření řeči, jak je pěstováno Marií Steinerovou, na základě neobyčejného úsilí opět přivedeno na stupeň, kterého kdysi dosahovalo v době, kdy lidé byli ještě instinktivně duchovní. Tehdy byl rytmus, takt v řeči důležitější než vnější abstraktní slovní výraz. To je třeba vydobýt zpět. A v eurytmii je znovu vydobíván pohnutý člověk, který se před námi odvíjí takový, jaký je coby duchovně-duševní bytost. To je to, co vidíte v eurytmii.

A tak jsme v umění měli především vytvářet tento most od světa, k němuž se na svých toulkách přibližuje snící člověk, ke světu, v němž poskakuje a klopýtá a neobratně se pohybuje somnambul nebo médium. Snící člověk tu v naší současné materialistické době stojí, osaměle dumá a neví nic o utváření, o hmotných formách, které vyjadřují a vyjevují ducha. A somnambulové chodí světem - a je lhostejné, jestli jsou uctíváni jako média, nebo jestli v bolševismu vytvářejí teorie čistého státu a stejně jako média ve světě realizují všelijaké věci - chodí současným světem a nic netuší o duchovnu. To je to podstatné: aby byl opět nalezen most od ducha ke hmotě a od hmoty k duchu. V umělecké oblasti se jedná především o to, aby byl vytvořen tento most, a ne aby se jen klopýtalo a poskakovalo ve vnějším světě, ale abychom pomocí duchovních pohybů, které nejsou obvyklými pohyby, pro to získali smysl.

Tak vidíte pravý, vnitřní počátek eurytmie jako zasvěcenec-
ký impuls; a všechno, co se u nás jako umění pěstuje v utváření
řeči, vyvěrá také z tohoto impulsu. A jestliže se v nejbližší době
bude v Dornachu konat kurz o dramatickém umění, pak se
pokusíme i divadelní umění dovést zpět k tomu, aby na jevišti
byl duch. Dlouho se jen přemýšlelo o tom, jak to udělat, aby herec
stál na jevišti pokud možno jako v obvyklém životě. Komické

*most mezi
duchem a
hmotou*

*dramatické
umění*

byly diskuse v devadesátých letech, kdy lidé

diskutovali o tom - a nakonec se rozhodli pro naturalismus - jestli Schillerovy postavy mají chodit s rukama v kapsách, protože se to stalo módou, jestli i na jevišti mají tímto způsobem vyslovovat své, řekněme, hrdinské sentence!

Vidíte, že je mnoho pohnutek k tomu, abychom našli cestu ke správnému probádání duchovního světa. A ta, která se otevírá v oblasti kultury, vskutku není cestou tak docela nesprávnou.

Zcela mimořádný význam mělo proniknout od dávné iniciační vědy, která se ponořila do mystérií Měsíce se vším, co k nim patří, k tomu, co může být proniknuto jenom tehdy, když se výdobytky - mám teď ovšem na mysli duševní výdobytky - přírodní vědy impregnují do duševního stavu, který dokáže okultně poznávat. To mělo nesmírný význam. Nemenší význam má ovšem na druhé straně to, aby nejasné, diletantské pokusy, které se dělají, aby se zjistilo, co se po odduchovní, jako je tomu v případě somnambulismu a médiumismu, přesto pod duchovním vlivem pohybuje ve formách duchovna, staly zvláštním oborem bádání. Neboť tyto dvě cesty musí být vlastně považovány za jednu: prorazit zevnitř pomocí uvědomovaného světa snů a vědomě uchopit vnější svět, který přírodní věda uchopuje jen prostřednictvím jeho nerostných vlastností, jež mají být diletantským způsobem probádány takzvaným psychickým bádáním, psychical research. Je důležité, právě proto, že žijeme v přírodovědeckém věku, abychom šli i touto cestou duchovního bádání a abychom duchovně probádali i onu druhou oblast, oblast polárně protikladnou snům. Budeme-li mít před sebou somnambula nebo médium, pak se prostřednictvím tohoto somnambula nebo média neděje něco, na co jsme zvyklí z obvyklého života. Somnambul nepíše tak, jak píše obvyklý člověk, nepohybuje se tak, jak se pohybuje obvyklý člověk, nemluví tak, jak mluví obvyklý člověk, nemá chuťové vjemy takové jako obvyklý člověk, protože jeho astrální tělo a Já jsou venku z těla fyzického a éterného a my máme co dělat s fyzickým a éterným tělem, které jsou opuštěné a které jsou teď pod vlivem kosmu, které jsou oddány

vlivu kosmu. Mám zde tedy co dělat se zjeveními fyzického a éterného světa, která nejsou obvyklými přírodními působeními, která vycházejí z duchovna, z duchovního světa. Je totiž koneckonců v zásadě jedno, jestli stojím před médiem a něco mu sugeruji, nebo jestli je médium oddáno nějakému hvězdnému vlivu a přijímá ho do éterného těla, nebo klimatickému vlivu nebo vlivu nějakého kovu a tak dále.

V médiu zde máme před sebou ústrojnost, která je magicky oddána duchovnu. To si musíme uvědomit. Tato působení pak nemůžeme studovat, pokud již nemáme to duchovní, jak to chtějí dělat společnosti pro vnější psychické bádání, které s tím chtějí experimentovat vnějším způsobem. Tady musíme pohlížet do duchovní souvislosti. To co se zde odehrává prostřednictvím média nebo prostřednictvím somnambula nebo jinak prostřednictvím člověka, musíme mít v popředí a jako pozadí musíme vidět to, co tu je jako to duchovní.

Všechna tato působení, která se vyskytnou v médiu nebo v somnambulovi, jsou ovšem příbuzná s jinými mediálními jevy. Pokud by tu sedělo médium a v určitém stavu pod lidským nebo kosmickým vlivem by vykonávalo to či ono, to tedy vlastně znamená, pokud by zde to či ono vykonávalo nějaké fyzické a éterné tělo, pak je to přechodně, temporárně úplně to samé jako to, co je, podmíněno něčím jiným, způsobováno v jedovatých rostlinách, jimiž člověk určitým způsobem onemocní. Je to jen, abych tak řekl, vnější přechodná maska nemoci, která se objevuje v somnambulním, v mediumistickém stavu. A z jistého hlediska - to bychom v dalších přednáškách ještě dále rozvedli - můžeme na jevech mediumismu, na jevech somnambulismu vidět opět to, k čemu u nemocného člověka dochází v důsledku toho, že jeho Já a astrální tělo se nenormálním způsobem vytáhly z nějakého orgánu nebo z celého organismu, a člověk se tak dostane pod zvláštní duchovní vlivy.

Podívejte, protože v dávných dobách lidé věděli, že zde existuje tato souvislost, byla mystéria vždy spojena s lékařstvím; a protože lidé tenkrát nebyli tak zvědaví jako dnes, nepovažovali za nutné zabývat se nějak zvlášť médii a somnambuly,

somnambulismus a jedovatost rostlin

jejichž působení chápali, tak jako chápali stavy nemoci. Zabývali se těmito věcmi spíše z hlediska daného v lékařství. A to bylo hledisko, kterého je třeba znovu dosáhnout.

A co se diletantským způsobem jako druhá cesta dostává do duchovna právě prostřednictvím přírodních jevů, ona druhá cesta, kterou se zde lidé diletantským způsobem ubírají, tuto cestu je třeba sledovat správným způsobem. To co je ve světě a co se projevuje zejména prostřednictvím patologických stavů člověka a zvířat, je třeba zase sledovat správným způsobem. Teprve tím dospějeme k tomu, že budeme moci vybádat to, co by chtěla vybádat Společnost pro psychické bádání.

*cesta k duchu
přes
patologické
jevy*

I na tuto cestu jsme vstoupili na půdě anthroposofické- ho hnutí. Tato cesta byla umožněna tím, že patologické jevy mohou být sledovány takovým způsobem, že se na jejich základě otevírá přístup k duchovnímu světu. To bylo umožněno tím, že ve spolupráci mezi mnou a dr. Itou Wegmanovou je učiněn pokus jít správným způsobem touto cestou, kterou míjeji fyzická (??) bádání. Je to možné díky tomu, že došlo k této spolupráci, vzhledem k tomu, že v Itě Wegmanové žijí skutečně nejen poznatky, které si osvojí dnešní lékař, ale i intuitivně- terapeutické impulzy, které z obrazu nemoci vedou bez- prostředně do duchovního světa a odsud k terapii.

*iniciované
lékařství*

Tady je ovšem cesta k probádání oblasti, na kterou tu pou- kazují. A tak je zde učiněn pokus vytvořit na základě této práce skutečně iniciované lékařství, které je samo sebou iniciovanou přírodní vědou. Tímto způsobem se tak světu předloží jiná, správná cesta oproti cestě nesprávné. A v prvním svazku knihy, kterou píšeme spolu s paní dr. Wegmanovou a která v nej- bližší době vyjde a nyní je v tisku⁴, bude patrné, jak je touto cestou třeba jít.

*působení
ducha ve
hmotě*

Vidíte, že na příkladech se dá nejsnadněji ukázat, jak se správné cesty liší od nesprávných, od mylných. A i na to zde

---

⁴ Viz Rudolf Steiner-Ita Wegmanová: *Základy pro rozšíření lékařského umění*. Fabula 2008.

snad smíme v souvislosti poukázat. Jestliže jsem předtím řekl, že musí být otevřena cesta vedoucí do umění, cesta znovu navzájem přibližující oblast duchovna a oblast hmotných tvarů, pak musím říci: Zdá se, že vzhledem k podmínkám dnešní civilizace je situace bezprostředně taková, že pravá cesta k tomu bude nalezena teprve tehdy, půjde-li lidstvo ohledně přírodních jevů cestou posledně jmenovanou. V umělecké oblasti je dnes totiž lidstvo natolik vzdálené jakémukoli vytváření mostů, o němž jsem mluvil, že snad i v umění ho bude možné přesvědčit o působení ducha teprve tehdy, až bude možné přesvědčit ho oním intenzivním způsobem o působení ducha, jak ho lze zvláště vidět v patologické genezi, až se stane názorným díky takovému působení, jak bude předloženo v mé spolupráci s Itou Wegmanovou, až bude patrné, jak duch působí ve hmotě, jak se ve hmotě vyjevuje. Až budou lidé toto vidět v oblasti přírody, pak snad bude moci také procitnout nadšení, plné nadšení pro to, že to má být v umění bezprostředně předloženo světu.

Zítřka budu o těchto věcech mluvit dál.

Torquay, 20. srpna 1924

Rudolf Steiner

GA 243